

M.A. Music (Vocal) Ist Semester

THEORETICAL SURVEY OF INDIAN MUSIC

Paper-I

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :— Attempt five questions in all. First question is compulsory. All questions carry equal marks.

1. Mark for right questions answer (✓) and for wrong (×) :

- (i) "Sangeet Parijat" speaks about Gamak with 17 types.
- (ii) Alap is used in classical vocal music only.
- (iii) There are ten 'Thatas' in Indian Classical Music.
- (iv) "Madhayam Swara" is called 'Adhavdarshak Swara' in Indian Classical Music.
- (v) Moorchhna is the oldest form of Indian music system.
- (vi) There is no difference between vocal and instrumental music.
- (vii) Maximum use of Swara in Raga is called "Alpattva".
- (viii) Folk music was known as 'Desi Sangat' in earlier times.
- (ix) 'Tillana' and 'Kriti' are the same style of singing.

(x) 'Bahuttva' and 'Alap' have the same meaning.

(xi) Equivalent Thata 'Kharahara Priya' of Dakshini system of music is Thata 'Kafi' of Uttari system of music.

(xii) 'Sool Taal' is played with 'Dhrupad' Gayan Shailly.

(xiii) Theatre is based on music.

(xiv) There is no difference between 'Naad and Sahayak Naad'. <http://www.gnduonline.com>

(xv) 'Gamak' is used in Dhrupad Gayan Shailly only.

(xvi) A 'Moorchhna' in which the notes are not in serial order is called 'Kuta Tana' ?

(xvii) There are 15 types of 'Tana' in Indian music.

(xviii) The total number of Moorchhna from three Gramas are 21.

(xix) Hindustani 'Teen Taal' is equivalent to 'Adi Taal' of Dakshini system of music.

(xx) 'Alap' and 'Bahlaava' have the same meaning.

2. Write short notes on any two of the following :

(i) Alpattva — Bahuttava

(ii) Alap — Bahlaava

(iii) Khatka — Murki.

3. Define Tanas. Describe the features and varieties of Tanas.
4. Write in detail about Gamak and its types.
5. Give a comparative study of Uttari and Dakshini system of music.
6. Write in detail about 'Naad' and 'Sahayak Naad'.
7. Define Theatre. Write the co-relation between music and Theatre.
8. What do you mean by classical music ? Describe the relation between classical and Folk Music.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ; ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਲਈ (✓) ਅਤੇ ਗਲਤ ਲਈ (×) ਮਾਰਕ ਕਰੋ :
 - (i) 'ਸੰਗੀਤ ਪਰੀਜਾਤ' ਗਮਕ ਬਾਰੇ 17 ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੋਂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।
 - (ii) ਅਲਾਪ ਕੇਵਲ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸਵਰ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - (iii) ਭਾਰਤੀ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਦਸ ਥਾਟ ਹਨ।
 - (iv) ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਮਾਧਿਅਮ ਸ੍ਰੀ ਨੂੰ ਅਧਵਦਰਸ਼ਕ ਸ੍ਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - (v) ਮੂਰਛਨਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਰੂਪ ਹੈ।
 - (vi) ਵੋਕਲ ਅਤੇ ਵਾਦ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

- (vii) ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਦੀ ਅਧਿਕਤਮ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਅਲਪਤਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- (viii) ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਦੇਸੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।
- (ix) ਤਿਲਨਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਤੀ ਗਾਇਨ ਦੀ ਇੱਕ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਹਨ।
- (x) 'ਬਹੁਤੱਵ' ਅਤੇ 'ਅਲਾਪ' ਦਾ ਇੱਕੋ ਮਤਲਬ ਹੈ।
- (xi) ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਦੱਖਣੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਥਾਟ 'ਖਰਹਰਾ ਪ੍ਰਿਯਾ' ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉੱਤਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਥਾਟ 'ਕਾਫੀ' ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ।
- (xii) ਸੂਲ ਤਾਲ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- (xiii) ਥਿਏਟਰ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।
- (xiv) 'ਨਾਦ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਨਾਦ' ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- (xv) ਗਮਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- (xvi) ਇੱਕ ਮੂਰਛਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੋਟਸ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁਟਾ ਤਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- (xvii) ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ 15 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਾਨ ਹਨ।
- (xviii) ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੂਰਛਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਸੰਖਿਆ 21 ਹੈ।
- (xix) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ 'ਤਿੰਨ ਤਾਲ' ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਦੱਖਣੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ 'ਆਦੀ ਤਾਲ' ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।
- (xx) 'ਅਲਾਪ' ਅਤੇ 'ਬਹਲਾਵਾ' ਦਾ ਇੱਕੋ ਮਤਲਬ ਹੈ।

2. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਤੋਂ ਸਹਿਪਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : <http://www.gnduonline.com>

- (i) ਅਲਪੱਤਵਾ — ਬਹੁਤੱਵਾ
 - (ii) ਅਲਾਪ — ਬਹਲਾਵਾ
 - (iii) ਖੱਟਕਾ — ਮੁਰਕੀ।
3. ਤਾਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਤਾਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
4. ਗਮਕ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।
5. ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ।
6. ਨਾਦ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਨਾਦ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।
7. ਥੀਏਟਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ ਲਿਖੋ।
8. ਕਲਾਸੀਕਲ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ? ਕਲਾਸੀਕਲ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾँਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਨਿਵਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ (✓) ਤਥਾ ਗਲਤਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ (×) ਮਾਰਕ ਕਰੋ :
- (i) “ਸੰਗੀਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ” ਗਮਕਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ 17 ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।
 - (ii) ਅਲਾਪ ਕੇਵਲ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੁਰ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - (iii) ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ 15 ਥਾਟ ਹਨ।

- <http://www.gnduonline.com>
- (iv) ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਕ ਸੁਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - (v) ਮੂਰਚਨਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਰੂਪ ਹੈ।
 - (vi) ਸੁਰ ਅਤੇ ਵਾਦਕ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।
 - (vii) ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਤਮ ਉਪਯੋਗ ਨੂੰ (ਅਲਪਤਵ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
 - (viii) ਪਹਿਲੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ‘ਦਿੱਸੀ ਸੰਗੀਤ’ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।
 - (ix) ‘ਤਿਲਨਾ’ ਅਤੇ ‘ਕ੍ਰਿਤੀ’ ਗਾਯਨ ਦੀ ਇੱਕ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਹਨ।
 - (x) ‘ਬਹੁਤਵ’ ਅਤੇ ‘ਅਲਾਪ’ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਾਨ ਹੈ।
 - (xi) ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਦੱਖਣੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਥਾਟ ‘ਕਰਹਰਾ ਪ੍ਰਿਯਾ’ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉੱਤਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਥਾਟ ‘ਕਾਫੀ’ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ।
 - (xii) ਸੂਰ ਤਾਲ ਧ੍ਰੁਪਦ ਗਾਯਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਸਾਥ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - (xiii) ਰੰਗਮੰਚ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।
 - (xiv) ‘ਨਾਦ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਨਾਦ’ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।
 - (xv) ‘ਗਮਕ’ ਦਾ ਭੋਜਨ ਕੇਵਲ ਧ੍ਰੁਪਦ ਗਾਯਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - (xvi) ਇੱਕ ਮੂਰਚਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੋਟਸ ਕ੍ਰਮਬੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ‘ਕੁਟਾ ਤਾਨ’ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
 - (xvii) ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ 15 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਾਨ ਹਨ।
 - (xviii) ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੂਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਸੰਖਿਆ 21 ਹੈ।
 - (xix) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ‘ਤਿੰਨ ਤਾਲ’ ਦੱਖਣੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ‘ਆਦਿ ਤਾਲ’ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।
 - (xx) ‘ਅਲਾਪ’ ਅਤੇ ‘ਬਹੁਲਾਵਾ’ ਦਾ ਇੱਕ ਹੀ ਅਰਥ ਹੈ।

2. निम्न में से किसी भी दो पर लघु नोट लिखें :
- (i) अल्पत्वा -- बहुत्वा
 - (ii) आलाप -- बहलावा
 - (iii) खटका -- मुर्की
3. तान को परिभाषित करें। तान के लक्षणों तथा किस्मों का वर्णन करें।
4. गमक और इसके प्रकार के बारे में विस्तार से लिखें।
5. संगीत की उत्तरी और दक्षिणी प्रणाली का एक तुलनात्मक अध्ययन करें।
6. 'नाद' और 'सहायक नाद' के बारे में विस्तार से लिखें।
7. थिएटर को परिभाषित करें। संगीत और रंगमंच के मध्य सहसंबंध लिखें।
8. शास्त्रीय संगीत से आपका क्या अभिप्राय है ? शास्त्रीय और लोक संगीत के बीच संबंध का वर्णन करें।

<http://www.gnduonline.com>

Whatsapp @ 9300930012

Your old paper & get 10/-

पुराने पेपर्स भेजे और 10 रुपये पायें,

Paytm or Google Pay से